

Kuva: Sakari Röyskö

Ikäystävällisyys esiin indikaattoreilla

Ikäystävällisyys korostaa iäkkäiden tarpeiden ja voimavarojen huomioimista sekä esteetöntä, turvallista ja osallisuutta tukevaa asuinympäristöä, jossa palvelut ovat saavutettavia. Miten kunnissa ja hyvinvointialueilla voidaan tietää, että ikäystävällisyys toteutuu? Siihen tarvitaan iäkkäiden näkemyksiä, yhteistyötä, arviointia ja monipuolisia indikaattoreita.

Ikäystävällisyyttä kartoittamassa

Ikäystävällisyyden laatuindikaattorit Suomessa -hankkeessa (2023–2025) tarkasteltiin ikäystävällisyyden ja ikääntymiseen varautumisen arviointimenetelmiä kunnissa ja hyvinvointialueilla. Hankkeen toteuttivat Tampereen yliopisto ja Ikäinstituutti, ja sen rahoitti valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta (VN TEAS -rahoitus).

► [Katso raportti ja Policy Brief](#)

Tietoa ikäystävällisyyden arvioinnista tuotettiin hankkeessa kolmen menetelmän avulla: dokumenttianalyysi, sähköinen kysely ja Delfoi-asiantuntijapaneeli. Dokumenttianalyysi kattoi 54 kunnan ja yhdeksän hyvinvointialueen laajat hyvinvointikertomukset, ja sen avulla muodostettiin tilannekuva indikaattorien käytöstä. Tämä tilannekuva toimi pohjana sähköisen kyselyn laadinnalle. Kysely

toteutettiin kunnille, hyvinvointialueille ja niiden vanhusneuvostoilta (n=273), ja sen tulokset puolestaan ohjasivat Delfoi-paneelin sisältöä. Delfoi-paneeli toteutettiin kahdessa kierroksessa, joista saatiin yhteensä 26 vastausta.

Hyvinvointikertomusten indikaattorit

Hyvinvointikertomusten analyysi toi esille, että ikäystävällisyyden ja

ikäntymiseen varautumisen arviointi ja seuranta vaihtelivat kunnittain, ja tarkastelu oli osin hajanaista. Iäkkäiden hyvinvointia ja terveyttä edistettiin monissa paikallisissa ohjelmissa ja suunnitelmissa, mutta ne eivät nivoutuneet riittävästi yhteen. Indikaattoritietoa käytettiin hyvinvointikertomuksissa runsaasti, mutta ne olivat usein irrallisia tavoitteista ja toimenpiteistä. Erilaisten vaikutusketjujen pohdinta jäi vähäiseksi.

Indikaattoreissa ja tarkasteluissa korostui palvelujärjestelmän, erityisesti sosiaali- ja terveystalouden, näkökulma. Asuinympäristöön, esteettömyyteen, turvallisuuteen ja iäkkäiden osallisuuteen liittyviä indikaattoreita oli vähemmän. Paikkatietoaineistojen hyödyntäminen jäi myös vähäiseksi.

Kyselyillä ja Delfoi-paneelilla lisäymmärrystä indikaattoreihin

Hankkeen kyselyt toteutettiin touko-elokuussa 2024 ja Delfoi-asiantuntijapaneelit vuoden 2024 lopussa ja 2025 alussa. Tiedonkeruu osoitti, että kaikkia taulukossa esitettyjä ikäystävällisyyden osa-alueita pidettiin sekä kunnissa että hyvinvointialueilla tärkeinä (taulukko). Tärkeimpinä korostuivat sosiaali- ja terveystalouden, lähipalveluiden saavutettavuus ja ikääntyneille suunnatut yhdessäolo-, kohtaamis- ja harrastusmahdollisuudet. Vähiten tärkeänä pidettiin julkisen liikenteen toimivuutta ja saavutettavuutta.

Tulosten perusteella kunnat huomioivat ikäystävällisyyden hyvinvointialueita paremmin omissa toiminnoissaan, päätöksissään ja arvioinneissaan. Kunnat käyttivät paljon eri menetelmiä iäk-

käille suunnattujen yhdessäolo-, kohtaamis-, ja harrastusmahdollisuuksien arviointiin. Hyvinvointialueilla oli käytössä paljon menetelmiä sosiaali- ja terveystalouden sekä ikääntyneiden vaikutusmahdollisuuksien arviointiin. Arviointimenetelmiä ei kuitenkaan nähty olevan millään ikäystävällisyyden osa-alueilla vielä riittävästi.

Delfoi-paneelissa asiantuntijat arvioivat kuntien ja hyvinvointialueiden tämänhetkistä ikäystävällisyyttä asteikolla 1–10. Arvio kuntien ikäystävällisyydestä oli keskimäärin 6,9 ja hyvinvointialueiden 6,1. Ikäystävällisyydessä on siis vielä kohennettavaa. Asiantuntijoiden mukaan lähipalvelujen kattavuus ja saavutettavuus, iäkkäille suunnatut asumisratkaisut sekä esteetön ja turvallinen ympäristö ovat keskeisiä. Paikalle järjestettä-

vät palvelut olisivat yksi ikäystävällinen ratkaisu lähipalvelujen turvaamiseksi. Kuitenkin resurssipula, etenkin hyvinvointialueilla, aiheuttaa kehittämiselle haasteita. Lisäksi ikäystävällisyyttä edistetään vielä varsin hajallaan hallinnon eri toimialueilla.

”Asiantuntijoiden mukaan lähipalvelujen kattavuus ja saavutettavuus, iäkkäille suunnatut asumisratkaisut sekä esteetön ja turvallinen ympäristö ovat keskeisiä.”

Taulukko. Hankkeessa tarkastellut ikäystävällisyyden osa-alueet

IKÄYSTÄVÄLLISYYDEN OSA-ALUEET
Ikääntyneille keskeiset sosiaali- ja terveystaloudet
Lähipalvelut
- kattavuus - saavutettavuus
Ikääntyneille suunnatut asumisratkaisut
Ympäristö
- turvallisuus - viihtyisyys - esteettömyys
Lähiluonnon ja -vihalueiden saavutettavuus
Ympäristön tarjoamat liikkumismahdollisuudet
Ikääntyneille suunnatut yhdessäolo-, kohtaamis- ja harrastusmahdollisuudet
Ikääntyneiden mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin
Tiedonsaanti ikääntyneille keskeisistä asioista
Digipalveluiden ja ikätekniikan käyttöön tarjottu tuki
Julkisen liikenteen toimivuus ja saavutettavuus

Miten kehittää ikäystävällisyyden arviointia?

Ikäystävällisyys on laaja-alainen ilmiö, joka väestön ikääntymisen myötä on entistä ajankohtaisempi. Sen edistäminen kunnissa ja hyvinvointialueilla edellyttää poikisektorista yhteistyötä ja monipuolisten indikaattoreiden käyttöä seurannassa ja arvioinnissa.

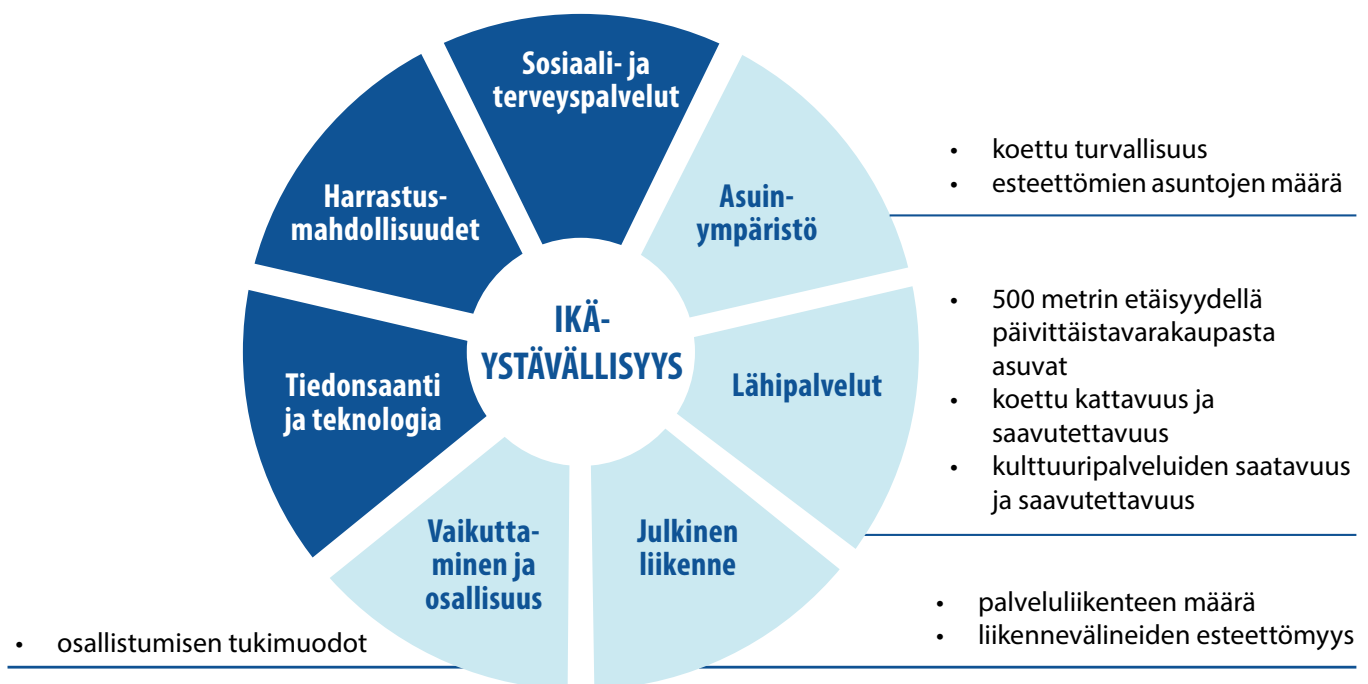
Jotta ikäystävällisyyden arvioinnissa edistytään, tarvitaan kansallinen ikäystävällisyyden arvioinnin viitekehys indikaattoreineen. Samalla on tärkeää kehittää hyvinvointialueiden ja kuntien välistä yhteistyötä sekä vahvistaa vanhusneuvostojen roolia. Hyvinvointialueille tulisi koota kuntien ja ikääntyneiden edustajis-

ta laaja-alainen yhteistyöryhmä, joka koordinoisi ikäystävällisyyden edistämistä ja päättäisi siitä.

Ikäystävällisyyden arvioinnin kehittämässä voidaan hyödyntää ikääntyneitä koskevan laatusuosituksen indikaattoreita sekä WHO:n ikäystävällisyyden painotuksia. Indikaattoreissa on huomioitava hyvinvoinnin moninaiset edellytykset, lähipalvelut, ympäristön esteettömyys, turvallisuus, osallisuus ja iäkkäiden kokemukset (kuvio). Indikaattoreiden tulisi jatkossa perustua nykyistä enemmän tekijöihin, jotka tukevat iäkkäiden voimavaroja kuin niiden puutetta ilmaiseviin tekijöihin.

”Hyvinvointialueille tulisi koota kuntien ja ikääntyneiden edustajista laaja-alainen yhteistyöryhmä, joka koordinoisi ja päättäisi ikäystävällisyyden edistämisestä.”

Kehitystä vaativat osa-alueet ja mahdollisia indikaattoreita

Kuvio. Ikäystävällisyyden arvioinnin kehittäminen (VN TEAS. Policy brief 2025:8)

HUOMIOI JA EDISTÄ NÄITÄ

- Vanhusneuvostot ja iäkkäät mukaan ikäystävällisyyden kehittämiseen.
- Tehtäväjaon, roolien ja vastuiden selkeyttäminen kuntien ja hyvinvointialueiden välillä.
- Ikäystävällisyyden koordinoitu seuranta hyvinvointikertomuksissa ja muissa paikallisissa suunnitelmissa.
- Monipuolisten ja poikkisektoristen indikaattorien varmistaminen yhteisellä arvioinnin viitekehyksellä.

Lisätietoja:

tutkija Jere Rajaniemi p.040 122 1613
etunimi.sukunimi@ikainstituutti.fi

Tilaa TiiTu sähköpostiisi

<https://www.ikainstituutti.fi/uutiskirjeet/>

Ikäinstituutti

Jämsänkatu 2, 00520 Helsinki
puh. 09-6122 160
s-posti: info@ikainstituutti.fi
ikainstituutti.fi

@ikainstituutti